

SŇATEK VE SBORU

(seminář na pastorační 2011 – T. Firla)

1. **Příklad ze sboru**, kdy manželé přijali „úřední sňatek“ z rukou kazatele (ve sborové budově, před dvěma svědky, vyjádřili své ano, podepsali protokol) a za dva měsíce měli svatbu ve sboru se slibem a požehnáním. Rozhodli se spolu nebydlet, až po svatbě. Byli již manželstvím? Jaké příjmení ženy jsme měli použít při oznámení toho druhého aktu, za svobodna, nebo již nové po muži?

2. Kdy je uzavřeno manželství?

- Když se dva milují a rozhodnou se spolu žít?
- Když si řeknou své Ano před oddávajícím a dvěma svědky?
- Když si vyjádří slib a podepíší prohlášení?
- Když matrikářka zapíše sňatek do matriční knihy?
- Jak by byl hodnocen jejich vztah v případě smrti jednoho z partnerů v některém mezidobí?

3. Na co navazujeme?

- NZ – nemáme pravidla
- Respektujeme zákony země, ve které žijeme.
- SZ

Svatební zvyky ve SZ1

- **Zásnuby jsou závazné, jako sama svatba** (Deut. 22, 23. Mat. 1, 18 – 20)
- **Volba partnerky. Vybírali rodiče a zařizovali svatbu** (Hagar Izmaelovi, Juda Erovi (Gen. 21, 21. 38, 6) Jindy si vybral syn sám a rodiče to projednali (Samson – Soudců 14, 2) **Jen výjimečně se vzali proti vůli rodičů** (Ezau Gen 26, 34). **Někdy se partnerky dotázali** (Rebeka 24, 58)
- **Svatební obřad. Veřejné uznání manželského svazku.** (Šaty nevěsty, družičky a mládenci, průvod, svatební slavnost...)
- **Zakrytí nevěsty**
- **Požehnání.** Rodiče a přátelé páru žehnali a přáli mu vše nejlepší
- **Smlouva.** Slib věrnosti (Přís. 2, 17. Ez. 16, 8. Mal. 2, 14. Tób. 7, 14)
- **Nevěstina komůrka** (Tób. 7, 16)
- **Důkaz panenství** (Dt. 22, 13 – 21)

Názorný pěkný příklad svatby: Kniha Tobášova 7 a 8

Otec dovolil pojmout Tobášovi svoji dceru za manželku. On řídil svatbu, žehnal oběma, dal jim podepsat manželskou smlouvu, že je oddává podle Mojžíšova zákona. Prohlásil je mužem a ženou. Matka zařizovala pokoj pro novomanželé.

Navazujeme na tradici Židů?

1 Kolektiv. Nový biblický slovník, 581. s.

V současnosti církev dělá podobné úkony, jako kdysi otec v rodině. Tehdy otec měl právo dovolit, nebo nedovolit vstoupit do manželství svému potomkovi. Mohl dát, nebo odmítnout požehnání. I církev přijímá na sebe tuto zodpovědnost, dát, nebo odmítnout požehnání, podepsat protokol, přijmout slib....

4. Proč je dobré zůstat u stávající praxe, uzavírat sňatky v naší církvi?

- Mladí lidé touží po sňatku ve sboru, který mají rádi. Je to pro ně záležitost duchovní a vztahová.
- Chtějí, aby je doprovázel člověk, kterého znají a kterému důvěřují
- Nechtějí rozdělovat tak závažnou událost do dvou oblastí – světské a duchovní.
- Často to je pro mladé jedna z mála příležitosti pozvat své přátele do církve
- Jen ve sboru lze vytvořit příznivé prostředí „šité na míru“ snoubencům, které není ohraničeno časově.
- Výzdoba vyjadřuje jejich prožívání

5. Co je důležité?

Příjemná atmosféra (svoboda, radost, smích, důstojný průběh, ale i spontánnost...)

Uváděčka, která vytvoří první dojem a **postoj kazatele**

Přivítání a prohlášení o svědčích dobrovolném vstupu, příjmení, podepsání na matrice.....

Svatební oznámení vyjadřuje docela přesně, kým jsou snoubenci, co prožívají, po čem touží. Ono je pro mně prostředkem, který lze cíleně použít v kázání.

Kázání Božího Slova je nezastupitelným bodem svatebního obřadu. Je nezbytné:

- Slovo z Písma. Jen ono dokáže plně oslovit nejen snoubence, ale další posluchače. Je třeba vycházet z Písma, ale ústít k aplikaci praktického života²
- Aby kázání bylo radostné, ale zároveň důstojné při vědomí, že i zde stojíme před svatým Bohem.³
- Slovo o Kristu, které může oslovovat nekřesťanské posluchače. Je to pro některé jediná možnost slyšet evangelium. „Zvěstování živého Krista musí stát v centru každého kázání, tím více svatebního...“⁴
- Příklad ze života, třeba manželského. „Ilustrace by měla být přiměřena námětu kázání i posluchačům“...⁵
- Aby kazatel hovořil srozumitelným jazykem a jeho postoj vyjadřoval zaujetí, nadšení a radost. Aby se dokázal vcítit do pocitů novomanželů a prožít tuto chvíli společně s nimi.

Manželský slib má křesťanský význam. Snoubencům je připomenuto, že stojí před svatým Bohem a vyjádřením věrnosti a lásky se zavazují k trvalosti svazku tak dlouho, pokud jim Pán Bůh společně žít dopřeje. To znamená, že jejich svazek je platný až do smrti jednoho z nich.⁶

Jejich ANO před Bohem a křesťanskými svědky je důležité, protože slovo vyjádřené ústy má moc a je platné. Proto se počítá toto vyjádření a potvrzení ústy obou snoubenců.⁷

² 2. Tim. 3, 16 - 17

³ Žid. 12, 28

⁴ WANTULA, Andrzej. 1974. *Zarys homiletyki ewangelickiej*, s. 129.

⁵ ROBINSON, Haddon W. 1993. *Biblická kázání*, s. 144.

⁶ Mat. 19, 6

⁷ Mat. 12, 37; Mat. 5, 37

Oddávající taky potvrzuje, že manželství bylo uzavřeno podle řádu Božího.

Prsteny a polibek

Modlitba je další důležitou součástí svatebního obřadu.

- **Modlitba novomanželů.** V ní oba vyjadřují svojí závislost na Bohu a prosí za požehnání.
- **Modlitba rodičů** a někoho za sbor je přímelná. Máme se podle Písma přimlouvat za potřeby našich milých, tím více za novomanžele. V případě, že rodiče jsou nekřesťané, nežádáme je o modlitbu.
- **Modlitba za požehnání se vkládáním rukou.** Používáme slova Áronovského požehnání a pak dovětek: „Milost Pána Ježíše Krista, láska Boží, dar a účastenství Ducha svatého budiž s Vámi nyní až na věky“.⁸ Je zřejmé, že požehnání, ochrana, Boží obrácená tvář k novomanželům, milost, láska a přítomnost Ducha jsou nezbytné pro manželský vztah po celý život. Proto jsme přijali tuto modlitbu, která je zdůrazněna vkládáním rukou oddávajícího. Ruce jsou vkládány jen v případě, že jsou oba partneři obrácení.⁹

Podepsání protokolu

Představení novomanželů

Vhodné písně a hudba

Uzavírání manželství - Historický přehled

Antický římský svět (rodinná záležitost, stát nezasahoval i když uznával manželství jako fakt s právními důsledky) Zasnuby předcházely manželství, které pak vznikalo slibem, souhlasem muže a ženy.

První křesťané (uzavírali sňatky podle místních tradic. Obřady byly doprovázeny modlitbami a požehnáním bez formalit v církvi)¹⁰

Židé (dva kroky : zasnoubení – „kiddushin“ a svatba – „nissuin“. Právně zasnoubení bylo považováno za uzavřené manželství, i když žena po slavnosti zasnoubení zůstávala ještě asi 12 měsíců u rodičů a teprve potom se odstěhovala k manželovi a začali žít manželský život. Svatba spočívala ve slavnostním uvedení nevěsty do domu ženicha. Svatební slavnost měla rodinný charakter a odehrávala se v soukromí, nikoli v synagoze. Obřady a požehnání vedl otec a souhlas nevěsty a ženicha se mlčky předpokládal¹¹

Germáni - Manželství vznikalo postupně. Proces začínal, když muž, nebo jeho otec požádal otce ženy o její ruku (*petitio*). Potom bylo veřejné zasnoubení (*desponsatio*). Mělo charakter smlouvy mezi dvěma rodinami. Na zasnoubení navazovalo odevzdání věna rodině ženy (*dotatio*). Později byla žena předána muži (*traditio*) a uzavírání manželství bylo dokonáno začátkem společného (i sexuálního) života (*consummatio*). Celý tento proces mohl trvat i několik let. Dokud nebyly naplněny všechny tyto kroky, manželství nebylo kompletně uzavřeno. Protože nebylo zcela jednoznačné, jak významnou roli při uzavírání manželství hrály jednotlivé kroky, dalo by se říci, že uzavírání manželství neproběhlo v jednom momentě, ale probíhalo postupně a bylo delším procesem.¹²

⁸ 2. Kor. 13, 13

⁹ Řád CB, §75, s. 41

¹⁰ *Dopis Diognetovi*, V: 6-7: „Křesťané se žení a vdávají jako všichni ostatní.“

¹¹ Srov. Gn 24, Tob 7:9-17. Edward Schillebeeckx, *Il matrimonio. Realtà terrena e mistero di salvezza* (Řím: Edizioni Paoline, 1971) 145-149.

¹² O uzavírání manželství z pohledu Germánů v ranném středověku viz Edith Ennenová, *Ženy ve středověku* (Praha: Argo, 2001) 35-37.

Papež Mikuláš I. (9. stol.) – manželství vzniká pouze slibem muže a ženy. Podobný názor měl Jan Chryzostom.¹³

Pařížská universita, navazovala na římskou tradici (2 stupně: manželský příslib - zasnoubení a manželský slib – formálním uzavřením manželství).

Boloňská universita (učila, že manželství je sice zahájeno manželskou smlouvou (*coniugium initiatum*), ale až když spolu manželé začnou žít (i sexuálním životem), je jejich manželství dokonáno (*coniugium consummatum*) a teprve od toho momentu je jejich manželství nerozlučitelné.

Uzavírání manželství ve středověké Evropě. Různými způsoby. **Manželský slib** v návaznosti na římskou tradici postupně převažoval jako klíčový moment. Tradičně byly respektovány **různé formy**. Běžně byl sňatek spojený **s náboženským obřadem** a odehrával se v kostele za přítomnosti kněze, nebo **v soukromí** prostřednictvím **vyjádření manželského slibu před svědky**. Bylo také možné se nejdříve zasnoubit a později začít žít manželským životem. V situaci, kdy muž a žena sice formálně nevyslovili manželský slib ani při náboženském obřadu ani v soukromí před svědky, ale prostě žili jako manželé a lidé kolem je takto brali, jejich **vztah byl po jisté době uznán za manželství**. Např. ve Skotsku a v Dánsku tři roky společného života znamenaly, že muž a žena byli považováni za manžele. Takto byli takové dvojice na druhou stranu nuceny se po třech letech buď rozejít nebo vzít na vědomí, že jsou manželé se všemi právy a povinnostmi.^[15] Podobně v Anglii, ve Francii a v Německu církevní soudy nutily k závaznému rozhodnutí ty muže a ženu, kteří spolu žili jako manželé bez toho, že by uzavřeli manželství. Takové dvojice se musely buď rozejít „pod trestem manželství“, nebo byl jejich vztah prohlášen za manželství.^[16]

Právní forma sňatku

Uzavírání manželství bývá tradičně spojeno s rodinnými, náboženskými i občanskými obřady. Křesťané od nejstarších dob spojovali začátek manželského a rodinného života s modlitbami a prosbami o požehnání pro nově vznikající rodinu. Tertulián se zmiňuje o liturgii uzavírání manželství už kolem roku 200. Křesťané ale v té době sdíleli římské pojetí manželství a dívali se na manželství jako na životní stav. Proto také biskupské nebo kněžské požehnání a vkládání rukou na novomanžele, které bylo spojeno s modlitbou křesťanského společenství, stálo právě jen na začátku nového životního stavu, nového životního povolání muže a ženy.

Teprve od **dvanáctého století** se toto základní pojetí manželství jako životního stavu začalo posunovat směrem k chápání manželství jako smlouvy mezi mužem a ženou. Důraz při uzavírání manželství se začal přenášet z požehnání na manželskou smlouvu, manželský slib.

Tridentský koncil (1545-1563)

Tridentský koncil stanovil, že do budoucna musí být každé manželství uzavřeno v přítomnosti faráře a dvou svědků ve farním kostele. Nerespektování těchto kanonických formalit mělo za následek neplatně uzavřené manželství.^[25]

Autorita moderního státu při uzavírání manželství

Začátkem moderní doby někdy kolem šestnáctého století se manželství a rodina dostaly do nového kulturního a společenského kontextu. Manželství se postupně vymaňovalo z jurisdikce církevních představených a získávalo sekulární charakter nejdříve v protestantských zemích, ale později i v zemích, kde převažovalo katolické náboženství. Náboženství a víra byly dál důležitými momenty v manželském a rodinném životě, ale jednotlivé právní aspekty manželství, zvláště stanovení manželských překážek, uzavírání manželství a později také rozvody v jednotlivých evropských zemích postupně přecházely do sféry světského práva.

¹³ Ulpianus, D.33.115.

V Holandsku byl církevní sňatek nahrazen civilním už v polovině šestnáctého století jako fakultativní forma sňatku pro členy reformované církve. V Anglii zavedl Cromwell občanský sňatek v roce 1653. V roce 1660 bylo jeho rozhodnutí zrušeno Karlem II, ale proces sekularizace manželství to nezastavilo. Ve Francii byl zaveden fakultativní civilní sňatek roku 1787 a od roku 1792 byl stanoven jako obligatorní. V Holandsku byl civilní sňatek povinný od roku 1795 a slavení jakéhokoli náboženského svatebního obřadu před civilním sňatkem bylo trestné. Od roku 1851 byl v Dánsku umožněn civilní sňatek pro ty, kteří nepatřili ani k dánské ani k jiné státem uznané církvi a také pro ty sňatky, v nichž snoubenci patřili k různým církvím. V Německu byl zaveden povinný civilní sňatek v roce 1875. Navíc roku od roku 1810 bylo zakázáno slavit náboženské svatební obřady před uzavřením civilního manželství.

Vstup státu do manželského práva v našich zemích byl postupný a zprvu se týkal především náboženských rozdílů mezi manžely. V roce 1811 byl kodifikován rakouský Obecný zákoník občanský, který nabyl účinnosti na území Čech a Moravy v roce 1812. Tento zákon upravoval pouze obligatorní církevní formu sňatku. Až roku 1868 byl povolen tzv. nouzový civilní sňatek pro osoby, které nemohly uzavřít manželství podle kanonického práva, přičemž obecný občanský zákoník jim manželství nezakazoval. Od roku 1870 byl zaveden civilní sňatek pro osoby, které se nehlásili k žádné státem uznané církvi. Výraznější změnu vnesl do této oblasti až zákon č. 320 Sb. z. a n. ze dne 22. května 1919.

Uzavírání manželství ve světském právu ve dvacátém století

Zákon č. 320/1919 Sb. bývá obvykle uváděn jako „manželský zákon“ nebo také „manželská novela“. Tento zákon sjednotil manželské právo, zrušil v něm konfesijní a jiné nerovnosti, zavedl fakultativní civilní sňatek a rozlučku, jako právní cestu zrušení manželství za života manželů. Podle tohoto zákona se uzavření manželství bralo jako **uzavření manželské smlouvy**. Zákon o právu rodinném – zákon č. 265 Sb. ze dne 7. prosince 1949, s účinností od 1. ledna 1950 oddělil právní úpravu rodinných vztahů od občanského zákoníku. Tento zákon zavedl obligatorní civilní sňatek. Stanovil, že manželství se muselo uzavírat souhlasným prohlášením muže a ženy před státním lidovým orgánem – místním národním výborem. Pokud prohlášení snoubenců bylo učiněno jinak, manželství nebylo uzavřeno.

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, který až na několik změn přebíral právní úpravu z roku 1949, nabyl účinnosti 1. dubna 1964. Po rozpadu komunistického režimu na podzim 1989 byl tento zákon novelizován. Zákon č. 234/1992 Sb. zrušil výlučnost občanského sňatku a zavedl fakultativní církevní sňatek, podobně jako tomu bylo před rokem 1949. Znamená to, že snoubenci si mohou při respektování všech ostatních zákonných požadavků zvolit, zda uzavřou občanský sňatek před starostou nebo pověřeným členem obecního zastupitelstva nebo uzavřou církevní sňatek před osobou pověřenou oprávněnou církví nebo náboženskou společností.

Manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství, které musí být učiněno před matričním úřadem nebo před oprávněným církevním orgánem, a to veřejně a slavnostně a za přítomnosti dvou svědků.

Rozlišuje se jednak sňatek občanský, jednak sňatek církevní. Obě formy uzavření manželství jsou postaveny na stejnou úroveň.